

MAAK EEN CREATIEVE TOCHT IN DE 16^e EEUW MET 'TANNE EN IK' van LIEVE HOET.

Inhoud

- 1 Inleiding
 - 1.1 Waarom zou je werken rond dit boek?
 - 1.2 Praktische aanwijzingen bij deze lesbrief
 - 1.2.1 Doelgroep
 - 1.2.2 Werkwijze

- 2 Praktijkideeën
 - 2.1 Inleiding
 - 2.2 Opdrachten rond de tekst
 - 2.2.1 Algemeen
 - 2.2.2 Tekstfragment
 - 2.2.3 Zelf creatief aan het verhaal werken
 - 2.3 Opdrachten rond de auteur
 - 2.3.1 Biografie
 - 2.3.2 Bibliografie
 - 2.3.3 Thematiek
 - 2.4 Opdrachten rond het geschiedkundig verhaal
 - 2.4.1 De tijd, waarin het boek zich afspeelt
 - 2.4.2 Een maatschappij met duidelijke wetten
 - 2.4.3 Brugge
 - 2.4.4 Schilderkunst
 - 2.5 Zoektocht in Brugge

- 3 Slotwoord

1 Inleiding

1.1 Waarom zou je werken rond dit boek?

Tanne en ik is niet enkel een verhaal over de vriendschap tussen twee meisjes en hoe die evolueert, het is ook een historisch verhaal. De geschiedenis van de hoofdpersonages is sterk verweven met hun positie in het zestiende -eeuwse Brugge.

Sleutelthema's, die in het boek aan bod komen zijn:

* *De situatie van onwettige kinderen*, met de specifieke wetten die er toen waren om bijvoorbeeld de erfenis te regelen.

* *Het belang van de plaats en het milieu waar je opgroeit*. Al zijn Josine en Tanne allebei onwettige dochters, toch is de impact bij beide anders. Josine mag op haar achtste bij haar natuurlijke vader gaan wonen (Adriaan Isenbrant is een bekende schilder en behoort tot de gegoede klasse), maar Tanne groeit op in het armoedige huis van haar moeder. Josine ondervindt hoe de wettige kinderen van haar vader wél een erfenis krijgen, en zij niet. Bij Tanne is er gewoon geen erfenis. Ook de kansen op een huwelijk verschillen bij de beide meisjes erg.

* *Het historische Brugge* vormt niet zozeer het decor voor de gebeurtenissen, het heeft echt een invloed op het leven van Josine, Tanne en Symoen en op de andere personages.

* *De geschiedenis ten tijde van de reformatie* wordt door de persoonlijke betrokkenheid van de personages concreter. De verschillen in de beleving van hun geloof zorgt voor wroeging tussen Josine en Tanne. Die woelige tijd met zijn angsten, vervolgingen en twijfels tekent Josine. Vooral als ze kennis maakt met Marcus Gerards en meewerkt aan spotprenten die haar zelfs in gevaar brengen wordt ze geconfronteerd met wat ze nu wel of niet gelooft. Toch is het uiteindelijk Tanne die in haar gezin het zwaarst getroffen wordt door de gevolgen van die godsdienststrijd.

* *Persoonlijke vragen* rond het gedrag van de hoofdpersonen. Hoe zou ik nu reageren in die situatie? In hoeverre bepaalt je afkomst en de plaats en de periode waarin je geboren wordt je verdere leven? Heb je je toekomst zelf in handen? Hoever ga je in je vriendschap? Kan je gemakkelijk vergeven?

1.2 Praktische aanwijzingen bij deze lesbrief

1.2.1 Doelgroep

Deze lesbrief is vooral bedoeld voor leerlingen van de tweede en derde graad ASO, TSO en KSO.

1.2.2 Werkwijze

De opdrachten werden zo gekozen dat er een ruim aanbod is. Ze kunnen opgelost worden in verschillende lessen, vooral in de lessen Nederlands en geschiedenis, maar ook in lessen plastische opvoeding. Het kan individueel of in groep.

Ze hoeven natuurlijk ook niet allemaal opgelost te worden (persoonlijke keuze van de leerkracht).

2 Praktijkideeën

2.1 Opgdrachten rond de tekst

2.1.1 Algemeen

2.2.1.1 Opbouw van het verhaal.

- a. Over welke tijdspanne speelt het verhaal zich af?
- b. Hoe lost de auteur de grote tijdsprongen in het verhaal op?
- c. Wie zijn de hoofdpersonages?
- d. Wordt er gewerkt met flashbacks? Waar? Voorbeeld? (blz vermelden)
- e. Wordt het verhaal anders (andere taal, ander tempo, andere sfeer) geschreven naargelang het personage dat aan het woord is? Of naargelang de leeftijd van de personen?
Geef 2 voorbeelden.
- f. Op welke manier worden bepaalde 'geheimen' uiteindelijk uitgeklaard?
Geef één concreet voorbeeld.

2.2.1.2 Kenmerken van het verhaal.

- a. Is dit een realistisch verhaal? Bewijs dit met een kort fragment. (blz)
- b. Waaraan merk je dat het om een *historisch* verhaal gaat? Leg dit uit in een 10-tal zinnen.

2.2.1.3 Inhoud

- a. Geef in het kort weer waarover ‘Tanne en ik’ gaat. (maximum 15 zinnen)
- b. Beschrijf het karakter van Josine, Tanne of Symoen (naar keuze).
Illustreer met voorbeelden uit het boek (vermeld telkens de bladzijde)
Waarom heb je voor dit personage gekozen?
- c. Blijft Symoen gedurende het ganse boek een rol spelen? Welke?
- d. Welke is de rol van Lucita in het verhaal?
- e. Hoe evolueert de vriendschap tussen Tanne en Josine? Welke elementen spelen daarin een belangrijke rol?
- e. Welke invloed heeft de reformatie op het leven van Josine?
En op dat van Tanne?
Leg telkens uit in maximum 5 zinnen.
- f. Welke invloed hebben Adriaan Isenbrant en Ambrosius Benson op het leven van hun natuurlijke dochters?
Geef voor allebei één concreet voorbeeld (blz)
- g. Op de cover staat een buideltje. Wat is hier de betekenis van?
Waarvan is dit buideltje het symbool?
- h. Beschrijf wat het einde van het boek voor jou betekende (max. 5 zinnen)

2.2.2 Tekstfragment: p. 97 t/m p. 102 (tot midden).

- a. Welke gebeurtenis wordt hier beschreven?
- b. Hoe wordt de spanning hier opgebouwd?
- c. Beschrijf de gevoelens van Josine als ze het nieuws over Symoen hoort.
- d. Hoe merk je dat alles zich niet in de huidige tijd afspeelt? Geef één concreet voorbeeld.
- e. Verklaar waarom Symoen begon te stelen. Waarom noemt Tanne hem geen gewone dief?
- f. Kan je uit het gedrag van Tanne afleiden welke rol zij gespeeld heeft bij het betrappen van Symoen? Geef twee concrete voorbeelden waar je – nu je weet wat Tanne precies gedaan heeft – duidelijk kan zien hoe Tanne zich voelt.

k. Zoek in dit fragment:

-1 samengesteld woord:

-1 voorbeeld van figuurlijk taalgebruik:

-1 actieve zin:

-1 passieve zin:

-1 enkelvoudige zin:

-1 samengestelde zin met onderschikking:

-1 samengestelde zin met nevenschikking

2.2.3 Zelf creatief aan het verhaal werken: keuzemogelijkheden:

- a. Schrijf zelf 2 bladzijden, die zich afspelen een tijd vóór *Tanne en ik* begint. Vertel bij voorbeeld wat Josine bij haar moeder in de herberg doet.
Of wat Tanne als klein meisje doet.
Of hoe Symoen de eerste keer iets steelt.
- b. Beschrijf Tanne, zoals jij ze aan een vriend(in) zou voorstellen.
- c. Verzin een verhaal dat Symoen ook had kunnen vertellen toen hij met Tanne en Josine aan het wandelen was in Brugge. Hou rekening met de tijd waarin dit gebeurt.
- d. Schrijf en/of speel de scène wanneer Josine op zoek gaat naar een spoor van Symoen, in het hokje achter zijn huis.
- e. Schrijf en/of speel de tweestrijd, die bij Tanne woedt als ze aan Josine wil vertellen dat zij de 'verrader' is.
- f. Zoek één van de schilderijen van Adriaan Isenbrant of van Ambrosius Benson op en maak een eigentijdse versie van dit schilderij.
- k. Maak een fototocht door Brugge en leg alle plaatsen vast, die een rol spelen in het boek.
(zie ook: 2.5)
- l. Ontwerp een affiche voor een toneel, gebaseerd op *Tanne en ik*.
- m. Zoek in de bibliotheek of op internet andere (jeugd)boeken, die zich afspelen in de late middeleeuwen.
Je kan bv zoeken bij Google op: 'jeugdboek middeleeuwen Brugge' of 'jeugdboek late middeleeuwen'. Daar vind je alvast heel wat interessante tips.

- n. Maak een krantenartikel over de beeldenstorm
-voor een kwaliteitskrant
-voor een populaire krant
- p. Schrijf een artikel voor een tijdschrift waarbij de reporter Josine interviewt nadat Symoen veroordeeld is.
- q. Zoek een recept op uit de tijd van Josine en Tanne. En maak dit voor je medeleerlingen.
Zijn de ingrediënten gemakkelijk te vinden?

2.3 Opdrachten rond de auteur

Werkwijze: De leerlingen kunnen voor deze opdracht een ICT-oefening maken op basis van de website van Lieve Hoet (<http://home.scarlet.be/lieve.hoet>)

Je kan ook veel informatie vinden in andere bronnen.

Voor 'de thematiek in de verschillende boeken' kunnen verschillende groepen elk één boek bekijken, waarna klassikaal de thema's kunnen vergeleken worden.

2.3.1 Biografie

2.3.1.1 Geboren in:

2.3.1.2 Geboren op:

2.3.1.3 Woonde in

2.3.1.4 Beroep:

2.3.1.5 Andere bijzonderheden:

2.3.2 Reeds gepubliceerde boeken:

2.3.3 Thematiek in de verschillende boeken.

a. Welk thema komt in meerdere van haar boeken voor?

b. Zie je een verband met haar leven en/of haar beroep?

2.4 Opdrachten rond het geschiedkundig verhaal

2.4.1 De tijd, waarin het boek zich afspeelt

- In welke tijd speelt het verhaal zich af?
- In één van haar brieven naar Lucita vermeldt Josine een jaartal. Welk?
- Vul in de tabel in hoe bepaalde aspecten van het leven in de tijd waarin Josine en Tanne leefden anders waren dan ze nu zijn. Noteer **bij drie** de bladzijde waar je dit ziet.

	Middeleeuwen	Nu	Blz
Beroepen			
Kleding			
Straten			
Winkels			
Huizen			
Boeken			
Rechtspraak			
Godsdienstbeleving			

- Welke muziekinstrumenten en –genres werden in de late middeleeuwen gebruikt?
Geef één voorbeeld uit het boek. (blz vermelden)
- Welke historische personages komen in het boek voor? Geef ook telkens hun functie.
- Wie lag aan de basis van het ‘andere geloof’? Je kan het zien aan de naam die men vaak geeft aan die ‘afvalligen’.
- Niet alleen in Brugge waren er problemen tussen de reformisten en de katholieken.
Waar woedde de beeldenstorm nog heviger dan in Brugge?
- Wat verweten de reformisten aan de katholieken?
- Waarom was Josine bang toen de schout en twee Spaanse soldaten haar huis doorzochten?

- i. Brugge heeft enkele jaren onder calvinistisch bewind geleefd.
Hoe gingen die calvinisten dan om met de katholieken?
- j. Hoe stonden Tanne en Josine tegenover die geloofsverschillen? Welke kant kozen zij?
Konden zij dit van elkaar aanvaarden en respecteren?
Geef een duidelijk voorbeeld waar je ziet dat hun vriendschap voortging op de manier waarop ze met hun geloof omgingen.
- k. Zoek 3 woorden, die nu niet meer gebruikt worden. Waarom worden ze nu niet meer gebruikt?
(blz vermelden)

2.4.2 Een maatschappij met duidelijke wetten

Wij hebben nog vaak het idee dat de maatschappij in de middeleeuwen niet zo gestructureerd was als in onze tijd. Toch merk je in het verhaal dat er reeds heel wat wetten bestonden waar de burgers rekening mee moesten houden.

- a. Geef 1 voorbeeld van een wet die voor onwettige kinderen negatieve gevolgen had.
Ondervonden Josine of Tanne iets van die wet? Hoe?
- b. Er waren ook wetten om de veiligheid in een stad te verbeteren.
Geef 1 voorbeeld (blz vermelden)
- c. Misdadigers werden gestraft.
Hoe werd de huishoudster, die gestolen had bij Isenbrant, gestraft?
Hoe werd Symoen gestraft?

Geef nog 2 andere mogelijke straffen.
- d. De kerkelijke en wereldlijke macht liepen heel erg door elkaar. Wie tegen het katholieke geloof protesteerde werd in de gevangenis gegooid.
Welke mogelijke straffen waren er voor de reformisten?
Vermeld 1 scène + blz waar dit uitgebreid beschreven wordt.
- e. Wat was de rol van de schout?

2.4.3 Brugge

- a. Kan je in het huidige Brugge nog gebouwen terugvinden, die er in de tijd van Josine en Tanne al stonden?
Welke?
- b. Zijn er nog feesten en gewoonten uit die tijd overgebleven? Geef 2 voorbeelden.
- c. Het huis, waar Josine met haar vader Adriaan Isenbrant woonde, bestaat nog.
Kan je in het verhaal ongeveer weten waar het zich bevindt? (blz noteren)
- d. Hoe kan je weten hoe Brugge er in de late middeleeuwen uitzag?
Aan wie hebben we dat te denken?
- e. Werk een **gidsbeurt** uit voor je medeleerlingen over één van de plaatsen, die in het boek voorkomen.
- f. Informeer bij Info Toerisme in Brugge wanneer er rondleidingen gegeven worden, hoeveel ze kosten, welke formules er bestaan....

2.4.4 Schilderkunst

- a. Hoe zou je meester Benson, de natuurlijke vader van Tanne, omschrijven?
Wat schilderde hij het meest? Waar verkocht hij zijn werken?
- b. Hoe zou je het karakter van Adriaan Isenbrant beschrijven?.
- c. Geef nog 3 andere namen van schilders uit die tijd.
- d. Noem 2 werken van Adriaan Isenbrant, die in het boek vermeld worden.
- e. Zoek 'Adriaan Isenbrant' op het internet op. Daar vind je zijn voornaamste werken. Zij hangen in musea van zeker 12 verschillende landen. Wat zegt dat over zijn belang in die tijd?
- e. Hoe was de verhouding van de meester tot zijn knechten in een schildersatelier? Wie deed wat?
Denk aan de situatie bij Isenbrant.
- f. Wat zijn 'miniaturen'?
Waarom werden die, in de tijd dat Josine ze schilderde, minder en minder gemaakt?
- g. Wat had Adriaan Isenbrant in het getijdenboek van Josine voor haar 15^e verjaardag geschilderd?

2.5 Zoektocht in Brugge

Een bezoek aan Brugge kan je op vele manieren doen, maar het loont vooral de moeite als je niet onvoorbereid gaat. Je kan bijvoorbeeld eerst de opdrachten van 2.4.3 uitvoeren. In Brugge zelf kan je de volgende opdrachten oplossen. Zo leer je, naast de bekende gebouwen en plaatsen, ook iets minder voor de hand liggende delen van Brugge kennen. En je kan een dag rondlopen in het verhaal van *Tanne en ik*.

Maar... dat wil niet zeggen dat je geen aandacht mag hebben voor hedendaagse architectuur of kunst!

- a. Op het plan van Brugge, dat je hierna vindt, staan nummers, die overeenkomen met gebouwen of plaatsen, die in het verhaal een rol spelen.

Volg de routebeschrijving en voer onderweg de opdrachten uit.

Vertrek van op het stationsplein.

Steek de R30 over en ga rechts het park in (Begijnenvest) tot aan de Poertoren (nr 1).

Opdracht 1 : Wat betekent 'Poertoren'?

Opdracht 2: Wat is er hier, volgens het verhaal van Symoen, gebeurd?

Steek de brug niet over, maar wandel langs het water tot je aan het begijnhof komt (nr 2). Je kan langs de eerste ingang naar binnen.

Opdracht 3: Waar ziet Josine Symoen voor het eerst opdagen?

Ga daar gerust even binnen.

Opdracht 4: Bezoek het museum, dicht bij de grote ingangspoort. Je ziet er een groot schilderij hangen van Pieter Claeissens. 'De zeven wonderen van Brugge'.

Noteer 2 gebouwen die op het schilderij staan en die je herkent.

Ga langs de Wijngaardstraat, het Walplein, naar het Stoofstraatje en zo naar de Mariastraat, waar je links het Sint-Janshospitaal ziet en rechts de Onze-Lieve-Vrouwekerk (nr 3).

Opdracht 5: In deze kerk werd Ambrosius Benson begraven. Maar je vindt in de kerk schilderijen van meerdere schilders.

Welk belangrijk schilderij van Adriaan Isenbrant hangt er?

Zoek ook naar andere schilders uit die periode wiens naam je herkent.

Ga rond de kerk en sla de Gruuthusestraat in. Links zie je het standbeeld van Guido Gezelle, rechts het stadspaleis van de heren van Gruuthuse, dat nu een museum herbergt. Wandel verder naar het Groeningemuseum (nr 4).

Opdracht 6: Bezoek het museum en zoek er de schilderijen van Adriaan Isenbrandt en Ambrosius Benson. Beschrijf één van die schilderijen.

Ga verder langs de Dijver, ga langs de vismarkt (die bestond nog niet in die vorm in de tijd van Josine en Tanne) tot aan het water, volg daar naar rechts de rei en wandel tot aan het stenen brugje (nr 5), ter hoogte van de Meerstraat. Ga over het brugje naar de Hoogstraat.

Opdracht 7: neem een foto van het water in dit mooie stukje Brugge.

In de Hoogstraat ga je naar links en zo kom je op de Burg (nr 6). Ga met je gezicht naar het stadhuis staan en beeld je in hoe Josine en Tanne hier stonden, net nadat ze wisten dat Simoen in de gevangenis zat.

De gevangenis 'het Steen' stond aan de rechterkant van het plein, waar nu een restaurant is.

Aan je linkerkant zie je het hotel Crowne Plaza. Je kan toestemming vragen om de kelders te bezoeken. Daar ontdek je het heel oude Brugge.

Links van het stadhuis (zij noemden het 'schepenhuis') zie je het gebouw van het Brugse Vrije. Stap er eens binnen en ga naar de vroegere schepenkamer.

Opdracht 8 : Probeer in één zin te beschrijven wat je voelt als je hier binnen komt.

OF: beschrijf wat hier zo'n indruk maakt op de bezoeker.

Ga, langs het Breidelstraatje naar de Markt. Wandel door de poort van het belfort (nr 7) naar het binnenplein. De galerijen, die je ziet werden gebouwd in de periode dat Symoen net verbannen was.

Je verlaat de Markt en gaat in de Vlamingstraat tot aan het kruispunt (nr 8) met de Grauwwerkersstraat en de Academiestraat. Hier zie je de Genuese, de Florentijnse en de Venetiaanse loge én ter Beurze. Hier was het centrum van de internationale handel.

Opdracht 9: Ga even de Academiestraat in, tot bijna aan het Jan Van Eyckplein. Kijk naar het statige gebouw aan je rechterkant. Welk beeldje staat hier in een nis? (nr 9)

Keer terug naar de Vlamingstraat en ga verder. Tot aan nr 69.(nr 10) Dit was 't Groen Huys! Hier heeft Josine met haar vader echt gewoond. Al is het huis sindsdien verbouwd, de waterput waar Pieryne water uit haalde is er nog steeds aanwezig in de kelder.

Opdracht 10 : schuin tegenover het huis zie je een erkertje. Waarmee zou je de structuur van de muur van die erker kunnen vergelijken?

Je gaat over het brugje langs de Pottemakersstraat, naar de Ezelstraat, draait in naar de Sint Jacobskerk (nr 11). Op het kerkhof bij de kerk werd Adriaan Isenbrant begraven, naast zijn eerste vrouw.

Volg de Moerstraat, je komt aan de achterkant van het vroegere Prinsenhof (nu staat daar het hotel Ducs Palace).. Op het einde ga je de sleutelbrug over, je slaat links de Speelmansrei in en komt zo op het Zand. Door het Albertpark geraak je weer aan het station.

Opdracht 11: welk groot rood gebouw(nr 12) staat er aan de rand van het Zand en het park?

3 Slotwoord

Beste leerkracht,

Reformisme, het historische Brugge, 16e eeuw, schilderkunst, onwettige kinderen, een maatschappij met vele wetten... natuurlijk kan niet alles even uitgebreid aan bod komen. De keuze zal anders zijn naargelang u vakoverschrijdend werkt met een andere leerkracht, de opdrachten gebruikt om één bepaald onderwerp uit te diepen, uw eigen accenten wil leggen. Ook de interesse en de opleiding van uw leerlingen en de beschikbare tijd spelen een rol. Wij gaven hier een waaier aan mogelijkheden, aan u de keuze!

Hebt u nog vragen of opmerkingen?
Twijfelt u over de juiste antwoorden?
Of wilt u de auteur uitnodigen voor een lezing?

Dan kan u steeds mailen naar : ts.[lieve.hoet@scarlet.be](mailto:ts.lieve.hoet@scarlet.be)

De antwoorden op bepaalde vragen kan u als leerkracht aanvragen. Ze worden alleen doorgestuurd naar de directie van de school, dus gelieve ook dat contact mee te delen.

Mag ik u een heel aangename tocht door de 16^e eeuw in Brugge wensen?

Met vriendelijke groeten,

Lieve Hoet

Tanne en ik
ISBN 978-94-6266-066-3
Uitg. DE Scriptomanen

Ook als e-book te verkrijgen.

4 Appendix

Kaart van Brugge